

СПРАВА «ВОРОБІЙОВ ТА ВИХРИСТЮК ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF VOROBYOV AND VYKHRYSTYUK v. UKRAINE v. UKRAINE)

(Заяви № 77542/17 і № 77551/17)

Стислий виклад рішення від 9 жовтня 2025 року

Мати заявників, пані М., у 1968 році, згідно з радянським законодавством про державний житловий фонд, отримала від місцевих органів влади право найму квартири у м. Полтава. З 1983 року вона проживала в ній зі своєю онукою, пані З., а згодом також із чоловіком останньої, паном З. У 1993 році, після переходу України від радянського законодавства, пані М. приватизувала зазначену квартиру, вказавши пані З. та пана З. як «квартирантів». Таким чином, пані М. у документах була зазначена як єдина власниця квартири. У заповіті від 2006 року пані М. залишила квартиру заявникам та пані З., проте у пізнішому заповіті, складеному у 2011 році, квартира була залишена лише заявникам. Після смерті пані М., пані З. та пан З. подали позов про визнання недійсними свідоцтва про право власності на квартиру 1993 року і заповіту 2011 року. Вони стверджували, що пані М. не мала права приватизувати квартиру одноосібно, оскільки всі троє тривалий час проживали в ній як сім'я. Після кількох повторних розглядів справи позов було задоволено частково: розпорядження органу приватизації було скасовано, а свідоцтво про право власності пані М. було визнано недійсним. Національні суди встановили, що пані З. та пан З. мали бути включені до процесу приватизації як члени сім'ї пані М. Проте, на підставі процесуальних норм відмовили в задоволенні вимоги про визнання недійсним заповіту 2011 року. 21 червня 2017 року Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ постановив остаточну ухвалу на національному рівні. До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) що спосіб, у який національні суди скасували право власності їхньої померлої матері на відповідну квартиру, був несправедливим і позбавив їх можливості успадкувати квартиру після її смерті, як вона зазначила у своєму заповіті. Розглянувши скарги заявників Європейський суд зауважив, що право на приватизацію квартири належало виключно пані М., яка отримала її у користування ще у 1968 році. Пані З. та пан З. могли брати участь у приватизації лише як члени її сім'ї, однак не мали самостійного права на приватизацію. Скасування права власності пані М. на квартиру, ніяким чином не могло сприяти захисту прав пані З. та пана З., водночас, створило ситуацію, коли квартира фактично перестала належати будь-кому, а її спадкоємці втратили можливість успадкувати її чи будь-яку частку в ній. Європейський суд дійшов висновку, що національні суди не забезпечили ретельний розгляд справи заявників та не навели належних підстав для рішення про повне скасування права власності їхньої покійної матері на квартиру, що по суті

перешкодило їм заявити про свої права на спадщину та констатував порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. Вирішує: об'єднати заяви;
2. Оголошує: заяви прийнятними;
3. Постановляє, що було порушено статтю 1 Першого протоколу до Конвенції;
4. Постановляє, що:

(a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити кожному заявнику такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу: (I) 8 000 (вісім тисяч) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування матеріальної та моральної шкоди; (II) 500 (п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявникам, в якості компенсації судових та інших витрат;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

5. Відхиляє решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції.